

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגיד שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1185

מסכת מועד קטן כ"ה-חגיגה ג' ♦ עדויות ב', ה' - ב', ח'

בס"ד, ה' אדר א' תשפ"ב

השבוע בגליון

- ♦ יקדשותו - כיבוד כהנים
- ♦ מבוא למסכת חגיגה
- ♦ סגולת מסכת חגיגה
- ♦ פרשיות "נצבים" ו"ילך" ו"ואם כסף"

- ♦ מדוע המנחמים ממתנים שהאבל יפתח בדברים?
- ♦ ראוי לנחם אחר שהאבל מביע צער
- ♦ אבל המשמיע אנחות
- ♦ אבל שהצער או יראת כבוד משתקים אותו

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

שתי כוסות יין

סיפור מרתק שמענו מפיו של הרב א. י. פ. שליט"א המתגורר בירושלים עיר הקודש. **היה** זה לפני שנים רבות. הרב פ. נחת בעיר באקו, בירת אזרבייג'אן הגובלת עם אירן ותורכיה. באותה תקופה התנהלה מלחמת חורמה בין אזרבייג'אן לארמניה. **הרב פ.** הוא יהודי המקפיד על קלה כבחמורה, ולוקח עמו לכל נסיעותיו את כל צרכי המצוות שאליהם נזקק יהודי שומר תורה ומצוות. הוא לא סומך על כשרות המוצרים המיוצרים במקומות הנדחים אליהם הוא מגיע. בנוסף לדברי המאכל שמכינה לו רעייתו למשך ימות השבוע, היא מכינה גם ערכה לשבת קודש, הכוללת שני נרות, חבילת מצות ללחם משנה, קופסת שימורי דגים, ובקבוק המכיל יין משובח לקידוש ולהבדלה. את היין הם מקפידים להכניס בבקבוק פלסטיק ולא בבקבוק זכוכית, כדי למנוע את שבירתו בטלטולי הדרכים. **הסממן** היחיד שזיהה את בית המלון שבבאקו עם שאר בתי המלון שבעולם, היה המזגן הרועש

דף כח/ב אין מנחמין רשאין לומר

מדוע המנחמים ממתנים שהאבל יפתח בדברים?

בעת ביקור תנחומים אצל אבלים, לא עלינו, יושבים המנחמים ושותקים עד אשר האבל יפתח בדברים, לאור דברי רבי יוחנן בסוגייתנו: "אין מנחמים רשאים לאמר דבר, עד שיפתח אבל". הלכה זו נלמדת מניחום האבלים הראשון המתועד בכתובים, עת רעיו של איוב באו לנחמו על אבדן צאצאיו, והפסוק מתאר כי הם המתינו בשתיקה עד ש"איוב פתח פיהו", וכך נפסק להלכה (שו"ע, יו"ד, סימן שע"ב, סעיף א').

שני טעמים עיקריים יש בפוסקים להלכה זו.

ראוי לנחם אחר שהאבל מביע צער: הלבוש (יו"ד, סימן שע"ו, סעיף א') כותב: "וטעמא דמסתבר הוא, כלומר, שהוא מתחיל להראות צערו שמצטער מאד על מותו, ואחר כך מתחילים לנחמו. אבל מקודם אין שייך לנחמו, דשמא אינו מצטער על מותו". כלומר, מטרת הביקור בבית האבל היא כדי לנחמו על צערו הרב, ולפיכך יש צורך שיביע את צערו, או-אז פותחים עמו בדברי נוחמים.

ניחום אבלים - להצדיק את הדין: בעל ערוך השולחן (שם) מנמק: "ויראה לי הטעם, דעניין ניחום אבלים הוא להצדיק דינו של הקב"ה, כמו שאמר איוב ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך", ולנחמו מעצבונו, ולכן מחוייב האבל מקודם להצדיק דינו". הוא סומך את דבריו על מנהג שהוזכר בראשונים, כי בבוא המנחמים לאבל, היה האבל פותח ואומר: "ברוך דיין האמת".

אבל המשמיע אנחות: כיצד ינהגו מנחמים שהאבל היושב לפניו פותח בדברים אך הוא נאנח מרות? ובכן, על הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל מסופר כי פעם ישב לפני אבלים ופתח עמם בדברים. לכששאלוהו לאחר מכן מדוע לא המתין עד שהאבלים יפתחו בדברים, השיב: וכי לא שמעתם שהאבל הוציא אנחה מפיו? (ספר תורת רבינו שמואל סלנט) כלומר, אם כדברי הלבוש, שטעם הלכה זו הוא שלפני הניחום על האבל להביע את צערו, מה לנו אם הביעו במילים או באנחה היוצאת מן הלב.

לעילוי נשמת איש רב פעלים רודף צדקה וצדק

ר' **אמיל אברהם טואטי** ז"ל בן הרב חיים טואטי ז"ל נלב"ע כ' תשרי תשס"ו

וזוגתו עזר כנגדו רודפת שלום וטוב מרת **פני שרה** ע"ה בת נתן סמואל ז"ל נלב"ע י' באדר תשע"ה
תנצב"ה

הונצחו ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל יצחק הלוי גרוס** ז"ל

ב"ר שלום ז"ל נלב"ע ה' באדר ב' תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידו ר' **שלום יקותיאל יהודה גרוס** שיחיל

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק (זינדל) זוהר** ז"ל

ב"ר אהרון ז"ל נלב"ע ט' באדר ב' תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו אהרון ושלמה זוהר שיחיו

לעילוי נשמת

א"מ הר"ר **אברהם נח ליפסקר** ז"ל ב"ר יצחק מאיר יהודה הלוי ז"ל נלב"ע ו' באדר תשנ"ח

א"מ מרת **שרה ליפסקר** ע"ה ב"ר חיים יוסף זלובסקי ז"ל נלב"ע כ"א בשבט תשנ"ט

תנצב"ה

אבל שהצער או יראת כבוד משתקים אותו: הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל (שו"ת ציץ אליעזר חלק י"ז סימן מ"ה אות ד') דן ארוכות בנושא תוך שהוא מתייחס לכך שיש שאינם מקפידים להמתין עד שהאבל יפתח בדברים, אך אפשר ללמד זכות, כי אם המנחמים מכירים באבל שמתוך צער, או מחמת יראת כבוד, קשה עליו הדיבור ולפיכך אינו פותח בדברים, מאחר שברור שמצטער הוא, מותר לפתוח ולדבר עמו כדי לנחמו.

זאת, ועוד: הוא מוסיף כי יתכן לחדש שההלכה שעל האבל לפתוח בדברים אינה אלא בפתיחת ימי השבעה, או-אז על המנחמים הראשונים להמתין עד שיפתח האבל בדברים. משפתח בדברים - כל הבאים לנחמו במשך ימי השבעה, אינם צריכים להמתין מחדש עד שיפתח האבל בדברים.

תופעה נוספת הקיימת בבתי אבלים היא: שתיקה. האבלים משוחחים עם אחדים מן המנחמים, בעוד החדר גדוש במנחמים היושבים ומביטים קדורנית במתרחש. אחר זמן מה הם קמים ממקומם, ובאמירת "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים...", או "מן השמים תנחמו", הם יוצאים מן המקום.

האם קיימו מצוות ניחום אבלים?

בשאלה זו דן כבר הפרישה (יו"ד סימן שצ"ג אות ג'), והוא מדייק מן הטור הכותב שהמנחמים "יושבים שעה אחת", כי עצם הכניסה לבית האבל והישיבה בו, מנחמת את האבל בהווכחו כי משתתפים בצערו ובאים לכבודו. בקשר לכך ראוי לציין את שכתב הרמב"ם (הלכות אבל פרק י"ד הלכה ז') כי מצוות ניחום אבלים כוללת בתוכה שני חלקים: השתתפות בצער האבלים וניחומם, וכמו כן - חסד עם המתים, שבהגעה לבית הנפטר יש משום כבוד לנפטר, והיא חלק מן המצווה לחלוק כבוד למת.

נסיים בהסברו הרעיוני של הגה"צ רבי ירוחם ממיר (דעת חכמה ומוסר, ח"ג מאמר רצ"ו), המסביר כי על המנחמים לשתוק, כדי להתבודד ולשקוע במחשבותיהם, עד שיהיה ליבם שווה עם האבל וישתתפו עמו בצער. או-אז, כשיפתח עמם האבל בדברים, ראויים הם לנחמו.

בקשר לכך מעניין לציין את המובא בספר חסידים (סימן תל"ד): מעשה באדם שהיה משתתף בצערם של בני שכונתו, אם אירע אבל בביתם, היה הולך לנחמם ושב אל ביתו יחף, וכך הביע את צערו. בהגיע עת פקודתו, סיבבה ההשגחה העליונה שיפטר מן העולם בתשעה באב, יום בו נקבצים כל בני הקהילות אל העיר, והלכו הכל יחפים ללוותו למנוחת עולמים.

דף כח/ב וקדשתו

וְקִדְשְׁתוּ - כִּיבוֹד כְּהֵנִים

בגמרתנו אומר רבי חמא בר חנינא, שאת ההלכה שיש לכבד את החתן ולשבת בראש הסעודה לומדים מן הכהנים [כנדרש מן הפסוק "וכחתן יכהן פאר, שחתן הרי הוא ככהן], עליהם דרשו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, כי מן הפסוק (ויקרא כא/ח) "וְקִדְשְׁתוּ כִּי אֵת לַחֵם אֶלְקִיךָ הוּא מִקְרִיב קֹדֶשׁ יְיָהּ לָךְ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' מְקִדְשֶׁיכֶם" לומדים כי יש לכבד את הכהן בכל דבר שבקדושה.

הלכה זו, שיש לכבד את הכהן, נידונה רבות בספרי הפוסקים לדורותיהם, ובראשם מוכרת תשובתו העלומה של רבינו תם שהסב בסעודה ועמד עליו תלמידו הכהן לשמשו. לכששאלוהו, כיצד הוא משתמש בכהן, הרי הלכה היא שאסור להשתמש בכהונה? השיב רבינו תם: "בזמן שבגדיהם עליהם - כהונתם עליהם, ובזמן שאין כהונתם עליהם - אין קדושתם עליהם".

ציטוט זה בו השתמש רבינו תם, לקוח מן הגמרא (סנהדרין פג/ב, זבחים יז/ב) המבארת, כי כהן שעבד בבית המקדש ללא בגדי כהונה - חייב מיתה, כי בלא בגדיו - אין קדושת הכהונה עליו. לפיכך תמהו השומעים, מדוע קישר רבינו תם בין הדברים? הן שאלוהו לגבי ההלכה שאסור להשתמש בכהן!

תלמידו של רבינו תם, רבינו פטר, שנכח במקום, השיב: כי חובה לכבד את הכהנים ואסור להשתמש בהם, אך הם רשאים למחול על כבודם.

הדו-שיח שהתנהל באותה סעודה, פורש ובואר על ידי רבים באופנים שונים, ביניהם בעל "ערוך השולחן", הפורש, כדרכו, משנה סדורה בהלכה סבוכה זו (או"ח סוף סימן קכ"ח).

שני דיני "קדושה" יש בכהנים. הקב"ה קידשם בקדושתו של אהרן באמרו "קדושים יהיו לאלוקיהם". קדושים המה. מלבד זאת הוא ציווה את בני ישראל "וקדשתו". הא כיצד? הן הקב"ה הוא היכול להחיל קדושה על בני אדם, אך כיצד בני ישראל יקדשו את הכהנים? שומה עלינו להסיק כי כוונת התורה שמצווה עלינו לכבד את הכהנים ובוודאי לא להשתמש בהם אלא לנהוג בהם ככדבר קדוש. עיקר קדושתם של הכהנים היא מהיותם משרתי ה'. לפיכך סובר רבינו תם, כי בשעה ש"בגדיהם עליהם", כשהם לובשים בגדי כהונה ומשרתים בבית המקדש, אין הם רשאים למחול על כבודם, שהרי עתה כבודם - כבוד המלך הוא, ואין להם כל רשות למחול עליה. ברם, בשעה שאינם לובשים את בגדי הכהונה, רשאים הם למחול על כבודם הפרטי. כבוד זה נובע אמנם מכך שלהם ניתנה הזכות לשרת את ה', אך בשעה שאינם משרתים אותו, הם רשאים למחול על כבודם.

זהו שרמז רבינו תם באותה סעודה: "בזמן שבגדיהם עליהם - אינם יכולים למחול. בזמן שאין בגדיהם עליהם - יכולים למחול", ולפיכך התלמיד יכול למחול על כבודו ולשמש את רבינו תם. לאחר שנוכח תלמידו רבינו פטר שדברי רבו לא הובנו, הוא פירשם וביארם כיאות באמרו בפרוטרוט, כי הכהנים יכולים למחול על חובת כיבודם.

שמשתדל מידי פעם לפלוט משב רוח צונן. על מקרה, פקס או מכשיר לשתיה קרה, איש לא חשב. **מתורגל** ומוימן שלף הרב פ. את תכולת מזודתו והגיחה על השולחן, אך כאשר שלף את בקבוק היין מאמתחתו. הפתע לראות בידיו בקבוק העשוי מזכוכית שבירה ועדינה, כשבתוכו היין לקידוש ולהבדלה. בזהירות רבה הוא העמיד את היין בסמוך למזוגן. החום באזוריבייג'אן טיפס והגיע לארבעים ושלוש מעלות והאפשרות היחידה שנותרה בפניו לצנן את היין, הייתה להניחו בפתח המזוגן. **כשעתיים** לפני רדת שבת המלכה על אזוריבייג'אן, ניגש הרב פ. אל בקבוק היין היקר שלו כדי לפתוח את הפקק בטרם כניסת השבת, ...הבקבוק חמק עבר מבין אצבעותיו כשהוא עושה את דרכו הישר אל רצפת החדר, ומתנפץ לרסיסים בקול רעש גדול. **לרוע** אחד הייתי אובד עצות מספר הרב פ. וצער רב אפפני על כך שלא אוכל לקיים מצוות קידוש על היין. אך לפתע נזכרתי כי לפני כשעה, בדרכי לבית המלון, ראיתי באחת מסמטאות העיר רוכל מוסלמי מחזיק בידו ארגז ענבים שהגיעו מאירן, ובידו שותושי המקום לא ימחרו לקנות מוצרים יקרים כענבים, אמר לי לבי שהקב"ה הקדים רפואה למכה. השעון הורה שנותרה כשעה וחצי לפני שבת המלכה, אך לא זכרתי את מקומו המדויק של הרוכל בסמטאות העיר. למרות זאת מיהרתי העירה כשבלבי אני נושא תפילה, שהקב"ה ימציא לי את אותו ארגז ענבים נכסף, ואכן, כעבור רבע שעה של שוטטות בסמטאות העיר, מצאתי את אותו מוסלמי וארגזו חצי מלא. **סיכמתי** איתו על המחיה, ובעודי שוקל לידו את מספר הדולרים שבהם נקב, שמעתי קבוצת צעירים מתלחשת מאחורי גבי כשמדי פעם עולים גיחוכים קלים מתוך הקבוצה, ואחת מבנות הקבוצה צעקה לעברי את המילה "שלום". חשבתי שמדובר במוסלמים המעונינים לעורר מהומה קטנה, וכיהודי בעל חזות יהודית בולטת החבוש במגבעת, זקן ופאות, השתדלתי לסיים את העסקה ולהסתלק מן המקום במהירות האפשרית. **אלא**, שאותה בת אשר צעקה, לא הרפתה וקראה שוב "שלום לרבים". הסתובבתי בדריכות ובהירות לעבר הקבוצה ושאלתי לרצונם, ולתדהמתי אמרה הנערה: "**אני יהודי משרא"ל**". כששאלתי למעשיה כאן, ענתה: "לפני שנתיים עליתי עם הורי ממדינה זו לישראל, והחלטתי לחזור לכאן כדי להנשא עם אחד משכני המוסלמים לצורך כך חזרתי לבדי הנה", והצביעה על המוסלמי אשר איתה. "וחדדת" מספר הרב פ. "לשמוע שלפני יהודיה העומדת להתבולל ר"ל, והחלטתי להסתכן ולומר לה את שם המלון בו אני שוהה וביקשתי ממנה להגיע למלון בשבת אחר הצהריים לשיחה. **מיהרתי** להסתלק מן המקום. בהגיעי אל המלון, סחטתי את הענבים לתוך קערה נקיה וכעבור מחצית השעה היו בידי כמות מיץ ענבים המספיקה לשתי כוסות קידוש ולהבדלה". **בליל** שבת אחז הרב פ. בידו את כוס הקידוש, ובירך בחדווה ובהתרגשות "כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים", ואכל בשמחה את לחמו. **שבת** בצהרים. על דלת החדר התדפק שומר המלון, כשבפיו הודעה: "ממתנים לך למטה". בברית המועצות, הוא מסביר, נותרו בתקופה היא נהלים רבים מתקופת השלטון הקומוניסטי, אחד מהם קבע שאורחים מחוץ למלון אינם רשאים להכנס אליו. **ירדתי** אל הכניסה, ולהפתעתי ראיתי את אותה בת ישראל תועה. ראיתי לפני מצוות הצלת נפשות ובלבי נשאתי תפילה אל הקב"ה שיתן בפי את המילים הנכונות להשיב בת ישראל אל חיק עמה. **התחלתי** מא' ב' של העם היהודי, מאברהם אבינו והנסינות הרבים בהם עמד, ועד מעמד הר סיני וקבלת התורה על ידי משה רבינו. לאחר מכן עברתי להרצות בפניה על השכר והעונש המצפים לכל יהודי בבוא יומו, כאשר יצטרך ליתן דין וחשבון על מעשיו. השיחה הסתיימה כעבור ארבע שעות, והנערה ביקשה את כרטיס הביקור שלי כדי שתוכל ליצור איתי קשר בבוא היום. אולם, הסברתי לנערה, שאחת המלאכות האסורות בשבת, היא טלטול מרשות לרשות, ואי אפשר שתצא פעולה חיובית על ידי פעולת איסור.

דין "וקדשתו" הניב ספקות הלכתיים רבים, ביניהם, אם חובה לכבד גם כהנים שאינם ראויים לעבוד בבית המקדש, כגון, כהן בעל מום. "הערוך השולחן" נוקט, כי מאחר שעיקר קדושת הכהן היא מפני עבודת הכהונה, נמצא שאין דין "וקדשתו" על כהן שאינו ראוי לעבודת המקדש. בסברה זהה מצדד "מגן אברהם" (סימן רפ"ב ס"ק ו'), כי אין דין "וקדשתו" לגבי קטן, כי אינו ראוי לעבודה במקדש.

ואילו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (בהגהותיו על המגן אברהם שם) הביא בשם ה"ספרי" כי יש ריבוי מיוחד שחובה לכבד גם כהנים שאינם ראויים לעבוד בבית המקדש, וה"כתב סופר" (שו"ת, א"ח סימן ט"ו) מאריך בנידון ומברר את דעות הראשונים בנושא זה, וכתב, כי מאחר שהראשונים נחלקו בדבר, חובה להחמיר שלא להשתמש בכהן קטן או בעל מום, כדין ספק דאורייתא לחומרא, וכן הכרעת ה"מנחת חינוך" (מצווה רס"ט).

מבוא למסכת חגיגה

מסכת חגיגה עוסקת במצוות הנוגעות לרגלים.

שלש מצוות ישנן הנוהגות בשלשת הרגלים: מצוות ראייה, מצוות חגיגה, ומצוות שמחה.

מצוות ראייה: כל אדם מישראל חייב להראות לפני ה' בבית המקדש בכל רגל, כנאמר (שמות כג/יז): "שָׁלַשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאֵדָן ה'". קיום המצווה הוא עליה לרגל והבאת קרבן עולת ראייה, כציווי התורה "ולא יראו פני ריקם" (ראה רמב"ם, הלכות חגיגה, פרק א', וספר המפתח שם).

קרבן חגיגה: חייב כל אדם להקריב קרבן בבואו ברגל לבית המקדש. קרבן זה מכונה "קרבן חגיגה" כמו גם "שלמי חגיגה", לפי שהוא קרבן שלמים.

ראוי לציין כי לדעת הרמב"ם (הלכות בית הבחירה, פרק א', הלכה א') חלק מהותי מבניין בית המקדש הוא כדי שאפשר יהיה לקיים בו מצוות אלו: "מצוות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגים עליו שלש פעמים בשנה".

מצוות שמחה: בזמן שבית המקדש קיים, מצוות שמחה מתקיימת באכילת בשר קרבנות, כפי שדרשו חז"ל [יש אומרים שחובה להקריב קרבן "שלמי שמחה" לקיום מצוות שמחה - בכך נרחיב בגליון הבא, א"ה]. לגבי דינו של אדם שאינו יכול לאכול קרבנות נחלקו ראשונים אם אין לו אפשרות לקיים מצוות שמחה, או שיכול לקיימה מן התורה בדבר אחר המשמחו. מחלוקת זו נוגעת לכולנו, כיום שבית המקדש אינו קיים. מכל מקום, לדעת הכל חובה מדרבנן לשמוח בחג (ראה שאגת אריה סימן ס"ה, ובמנחת חינוך מצווה תפ"ח).

בשונה מן המצוות הקודמות, מהן נשים פטורות, לגבי מצוות שמחה נחלקו בגמרא, ובעקבותיהם הראשונים להלכה: יש אומרים שהן חייבות במצוות שמחה ויש חולקים כי מצווה זו מוטלת על הבעל, שעליו מוטל לשמחה (ראה רמב"ם שם ובהשגות הראב"ד).

בשלש המצוות הללו עוסקת המסכת בהרחבה בשני פרקים הראשונים. בין לבין מתייחסת המשנה, והגמרא בעקבותיה, לנושאים אחרים, ביניהם מעשה בראשית ומעשה מרכבה - עניינים עמוקים, רזים ונסתרים. מסכת חגיגה היא המסכת היחידה בתלמוד בה רוכזו דברי חז"ל רבים בנושאים השייכים לתורת הנסתר.

החל מן המשנה האחרונה של הפרק השני, ובכל הפרק השלישי, האחרון, עוסקת המסכת בענייני טומאה וטהרה.

בדפים אלה עוסקת המסכת בפרטים הנוגעים לטומאת עם הארץ ומתי הוא נאמן על טהרת תרומה וקדשים. נושאים אלה צורפו למסכת חגיגה, מפני שבעת הרגלים התקבץ כל העם לירושלים, והתערבו עמי ארצות ב"חברים" - המקפידים ביותר על זהירות מטומאה. המשנה והגמרא מפרטות תקנות מיוחדות בעניינים אלה שתקנו חכמים בימי הרגל.

מסכת חגיגה היא האחרונה בסדר מועד. הרמב"ם בהקדמתו (לפירושו למשניות) מסביר, כי מפני שהמסכת מתמקדת בעיקר במצווה הנוגעת לאנשים בלבד ולא לנשים, היא נקבעה בסוף הסדר.

סגולת מסכת חגיגה

בעל אפיקי ים כותב (בסוף ספרו), כי עניין גדול הוא לעסוק בכל רגל במסכת חגיגה, "אחר שאין בידינו, בעוונותינו הרבים, לעלות וליראות ולקיים בפועל".

מעשה בחסיד: בספרי הקדמונים מסופר על חסיד שעסק כל ימיו במסכת חגיגה, ובשעה שנפטר מן העולם, סובבה אשה אחת בין החכמים ואמרה להם כי נפטר פלוני ויפנו נא לעסוק בהספדו. לכשנשאלה לשמה, השיבה: "חגיגה". מאוחר יותר הבינו, כי היתה זו המסכת עצמה, שהתלבשה בדמות אשה, שדאגה לכבודו של אותו חכם שעסק בה ולמדה רבות (ראה מנורת המאור ח"ב סוף פ"ה נר ג' כלל ח').

בספר קב הישר (פרק י"ד) מובא מעשה זה בתוספת הסבר, מדוע חכם זה עסק במסכת חגיגה בלבד. הוא התגורר בכפר קטן ולא היו עמו ספרים מלבד מסכת חגיגה. בעל קב הישר מספר, כי חכם זה "האריך ימים מאד, ולבסוף קודם מותו, נתלבשה אותה המסכת בדמות אשה, והלכה לפניו אחר מותו עד שהביאה אותו חסיד לגן עדן".

ירשומו של מעשה נורא זה הטביע את חותמו גם בספר מגיד משרים המיוחס למרן הבית יוסף, בו העלה המחבר על הכתב שיחות שניהל עם מגיד מן השמים. בפרשת תזריע רשם מחבר הספר

הנערה הסבירה שברשותה תיק וארנק שאותם היא מטלטלת ממילא, ופיסת הנייר הזו לא תוסיף ולא תגרע. אך אני לא הסכמתי לגרום לה תוספת איסור תורה, וחזרתי ושנית כי ממעשה של איסור לא ייצא לעולם דבר טוב"

כאמור, בתקופה בה התרחש המעשה, היתה אזרבייג'אן שרויה במלחמה עזה עם ארמניה, ובכל ערב, החל מהשעה שבע, היה עוצר מוחלט שורר בכל העיר, אינן יוצא ואינן בא. לעצמו, הצליח הרב פ. לארגן כרטיס מעבר מיוחד שניתן לתיירים ואיתו אפשר היה לצאת לרחובות העיר גם בשעות העוצר.

הרב פ. ממשיך ומספר כי מאחר ובמוצאי שבת הוא היה אמור לצאת את המדינה, הוא סיכם עם הנערה שיניח את כרטיס הביקור שלו במוצאי שבת תחת אבן בפתח המלון, והיא תגיע ביום ראשון בבוקר ותקח את כרטיס הביקור.

חלפו עברו להם ששה חדשים ובביתו של הרב פ. צילצל הטלפון. "שלום, אני שוב בישראל, מדברת נ...". היתה זו אותה נערה שעמדה להנשא למוסלמי. מסתבר, שיהודי נשאר יהודי. גם נערה זו שמעולם לא נתוודעה אל מקורות היהדות ושמץ לחלוחית יהודית לא קרב אליה מעולם, די היה לה בשיחה בת ארבע שעות כדי לשנות את מהלך חייה מן הקצה אל הקצה. שבוע ימים התחבטה הנערה ונפשה לא ידעה מנוח ובסוף אותו שבוע נטשה את אזרבייג'אן ואת משפחת המוסלמי אליו עמדה להנשא וחזרה לארץ הקודש!

היא חזרה כדי להשאיר. היא חזרה כדי לשוב לכור מחצבתה. היא חזרה כדי להיות בת נאמנת לעם ישראל, לאותו עם שעמד בשעתו על הר סיני וקרא "נעשה ונשמע". היא חזרה!

עם הזמן המשיכה הנערה להתחזק בדרך ישראל סבא, וכעבור שלש שנים שוב זכה הרב פ. לברך בהתרגשות ברכת "בורא פרי הגפן" על כוס יין, הפעם תחת חופתה של אותה נערה שנישאה כדת משה וישראל לאברך יקר השוקד על תלמודו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף כה/א חכם שמת הכל קרוביו

להטמא לזה שזן אותו

בדרך רמז מפרש בעל כלי יקר (ויקרא, אמור) את הפסוק "כי אם לשארו הקרוב אליו", כי הכוונה לדין זה: חכם שמת - הכל קרוביו. "שאר היינו מזונות. על האדם להטמא לשארו, כלומר זה הזן אותו, שהוא מקורב אליו. ויהיה המזין את בני האדם? - כבר אמרו חז"ל: "כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני"..."

דף כה/א סבור לשלשולי דרך גגין... סבור לאשנויי מפוריא לפוריא... פרוס בבא ואפקוה

לשבור מושגים צרים

היו אומרים הספדנים:

ההמון לא הכיל ולא הקיף את גדולתו וקדושתו של רב הונא. חיפשו, איפוא, בדרכים שונות להציג לפני העם אולם לבסוף נמלכו כי טוב ביותר "פרוס בבא", לשבור את הפתח הצר של האדם, להרחיב את מושגיו בגדלות ובקדושה, עד כי יבין את מעלת רב הונא, חלף להוריד את רב הונא אליו...

דף כה/ב כי נח נפשיה דרבי אבהו אחיתו עומדי דקסרי מאי

אבלות אצל הקיסר

דרש רבי יוסף מסלוצק:

אין הכוונה לעיר קיסרי, אלא לקיסר בכבודו ובעצמו. לרבי אבהו היו מהלכים אצל הקיסר (ראה חגיגה יד/א, כתובות יז/א, סנהדרין יג/א). במותו נעו וחלו קציני הקיסר ושריו והורידו עליו דמעות, כי חשו היטב במותו ובהעדרו... (דרשות רבי יוסף מסלוצק, עמ' 45).

הדף היומי

מועד קטן כ"ה-חגיגה ג'

ה' - י"א אדר א'

שכה אמר 'המגיד': "פוק חזי איך אוקירת ומאי עבדית לההוא גברא, דאוליף מסכת חגיגה" = צא וראה כיצד כיבדתי לאותו אדם שלמד מסכת חגיגה.

יש שכתבו כי את מסכת חגיגה יש ללמוד ביארציטי, כי יש בה סגולה מיוחדת (ראה שו"ת שואל ומשיב מהדו"ק ח"ב סימן קפ"ה ד"ה והנה). נימוקים שונים נאמרו בדבר. היו שפירשו כי מאחר שבסיום המסכת נאמרו דברי שבח על כל ישראל, גם עוברי עבירה שבהם, לפיכך יפה לימוד מסכת זו כדי ללמד זכות על הנפטר (ראה שו"ת דברי יהושע ח"ד סימן י"ח). אחרים הביאו בקשר לכך את המעשה הנזכר על אודות החסיד שעסק במסכת חגיגה, ולמדו ממנו שסגולת מסכת זו להגן, לשמור ולהמליץ זכות (אוצר יד החיים, אות תשס"ב).

מעניין לציין כי רבי אליהו מגריידיץ, תלמידו של הגאון רבי עקיבא איגר, המפורסם בקדושתו ובחסידותו, הורה דרך לישועה בעת צרה והיא כוללת גם זאת שעל האדם לקבל על עצמו קבלה טובה. הוא מספר כי במקרה מסויים קיבל על עצמו ללמוד מסכת חגיגה - "והיה פלא שביושבי פסח ביום א', קודם התפילת מוסף, נאמר לי הבשורה הישועה, ובפסח יש חגיגת היום וחגיגת הפסח" (מרגלית טובה ב', י-ב).

פרשיות "נציבים" ו"ילך" ואם כסף"

השבוע מתמקדים לומדי הדף היומי בלימוד מצוות ראייה ומצוות הקהל. מצוות ראייה כתובה בפרשת משפטים שבחומש שמות ומצוות הקהל כתובה בפרשת וילך שבחומש דברים. לומד שיפתח את ספר "החינוך", בו סידר המחבר את מצוות התורה לפי סדר הפרשות, יגלה לתדהמתו כי מצוות ראייה כתובה בפרשת... "ואם כסף", ואילו מצוות הקהל כתובה בפרשת ניציבים. על פשרם של דברים נעמוד במאמר הבא.

בסדר קריאת התורה הנוהג בימינו, קוראים את כל ספר התורה במחזור שנת. מניין פרשות התורה - חמישים וארבע, ואילו בשנה רגילה מניין שבתות השנה שקוראים בהן פרשת השבוע הוא חמישים ושתיים בלבד, מפני שבשבתות החלות בחגים, קוראים מעניין היום. כדי להספיק לקרוא את כל הפרשות במשך השנה, צוותו פרשות זו לזו ועיתים שתי פרשות נקראות בשבת אחת בצוותא.

זוגות הפרשות העשויות להיקרא בשבת אחת הן: תרומה-תצוה, ויקהל-פקודי, תזריע-מצורע, אחרי מות-קדושים, בהר-בחוקותי, חוקת-בלק [בחול' בלבד], מטות-מסעי, ניציבים-וילך.

הידיעה הרווחת היא, כי פרשות ניציבים וילך, שתי פרשות הנה. ברם, יש הסוברים כי אינן אלא פרשה אחת, שלעיתים חוצים את קריאתה לשתי שבתות, מפני הצורך... כך עולה מדברי הגר"א (מבוא, בהערה להגהותיו לספרי), ושנים רבות לפני כן כתב כך כבר המאירי בספרו "קריית ספר" (מאמר ה'), כי בתורה יש חמישים ושלוש פרשות בלבד, מהן עשר בספר דברים: "שאתה מונה ניציבים וילך באחד, שאינן אלא סדר אחד, אף על פי שחולקים אותו לפעמים".

אכן, מעניין לציין, כי בדפוס הראשון של פירוש רש"י, בסוף פרשת וילך מופיע הכיתוב: "חסלת אתם נציבים". גם בספר החינוך המונה בפתיחתו את מניין המצוות שבכל פרשה, מציין כי בפרשת ניציבים כתובה מצוות "הקהל", אף על פי שהיא כתובה בפרשת וילך.

דעה זו אינה מוסכמת על הכל. מבעלי התוספות בסוגייתנו עולה בבירור כי אינם סוברים כן. בעלי התוספות (ד"ה "קללות") מתחבטים בסדר קריאת התורה, מדוע יש שנים בהן אין מפרידים את פרשות ניציבים וילך - הקצרות, ומאידיך מאחדים את פרשות מטות מסעי - הארוכות. לכאורה על בעלי התוספות היה להקשות, כי ראוי להותיר את פרשות ניציבים וילך מאוחדות, כי פרשה אחת הנה. מכך שאינם מקשים כן, מוכח כי לדעתם פרשות ניציבים וילך שתי פרשות הנה.

נידון זה אינו רק לשם הידיעה. יש לו השלכות הלכתיות. להלכה נפסק, כי בשבת בה קוראים שתי פרשות, יש להקפיד על כך ששלושת הקרואים הראשונים יקראו בפרשה הראשונה, שלשת הקרואים האחרונים יקראו בפרשה השנייה, ועלייתו של הקרוא האמצעי - "רביעי" - תכלול פסוקים מן הפרשה הראשונה ומן הפרשה השנייה ("משנה ברורה" סימן רפ"ב ס"ק ה', ועיי"ש בשער הציון, שלהלכה נוקטים כי אין קפידה אם יוסיפו על שבעת הקרואים). אם נציבים וילך פרשה אחת היא, אין צורך להקפיד בה בכך.

מעניין לציין, כי המעיין בספר "החינוך", הן במניית המצוות שבתחילת הספר והן בתוכו, יגלה כי הוא מנה את פרשות ספר שמות במניין הבא: ... יתרו. משפטים. **אם כסף**. תרומה... הוא מציין: "פרשת אם כסף יש בה שבע מצוות עשה ועשרים ושתיים מצוות לא תעשה". לפיכך מנה, איפוא, החינוך, את מצוות ראייה בפרשת "ואם כסף".

המהדירים (מהדורת "מכון ירושלים") מעירים על כך, כי חלוקה זו של פרשת משפטים, המופיעה גם בפירוש רבינו בחיי לתורה, נהגה גם בברצלונה ובקהילות נוספות, וכך נהגו באלג'יר ובתוניס, עד לא מכבר, לחלק פרשה זו לשתיים בשנים מסוימות.

דף כה/ב נשוק כיפי דפרת... נשוק כיפי דדגלת

המנהיג והגשר

כשנסתלקו לבית עולמם רבה, רב יוסף, אב"י ורבא, נשברו גשרי פרת וחזקל. **תוכן הדברים**, אמר רבי חיים קרייזוויט זצ"ל, רבה של אנטוורפן, כי המנהיג והגדול תפקידו לגשר בין שכבות העם, ובין העם גופו לאלוקיו. כשמתו - נשברו הגשרים... (קול התורה, ניסן תשס"ד).

דף כח/א אידמי ליה כעניא... אמציה ליה נפשיה

חסד עם מלאך המות

בסוגייתנו מתואר, שרב חייא מסר נפשו למלאך המות בתורת חסד... וזאת אחרי שמלאך המות שיכנעו, כשם שמרחם אתה על העני ליתן לו פת, כן תרחם עלי ותתן לי נשמתך.

השוואה זו דורשת הסבר.

ביאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, שידע מלאך המות, שכשנותן רבי חייא פת לעני, הרי זאת "נדבת לב" וכאילו כל לבו ונפשו נותן לו. ומשום כך ביקשו מלאך המות שירחם עליו ויתן לו גם כן את נפשו ממש...

דף כח/ב נשים במועד מענות אבל לא מטפחות

בל"א פירוש

רש"י כתב על כך: "בלא פירוש". יש שפירשו כי המילה 'בלא' ראשי תיבות היא: "במתניתין לקמן איתא פירוש". כלומר המשנה עצמה מפרשת בהמשך מהו עינוי ומהו טיפוח... (ליקוטי שלמה).

דף ג/א אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם

מדוע שמח רבי יהושע?

מדוע החשיב רבי יהושע כמרגלית טובה, את המימרא שהטף באים להקהל על מנת ליתן שכר למביאייהם? **המשך חכמה** אומר, שההסבר נעוץ בימי ילדותו של רבי יהושע כמבואר בירושלמי (יבמות פ"א) שאמו היתה מביאה את עריסתו לבית המדרש כדי שישמע דברי תורה. ומשום כך הבאת הטף בקטנותם לשמוע תורה היתה הנהגה כה קרובה לליבו.

לעילוי נשמת

הר"ד **אהרון וינברג** ז"ל

ב"ר גרשון ז"ל נלב"ע ז' באדר ב' תשל"ג

והר"ד **דוד זאב וולקן** ז"ל

ב"ר דב צבי ז"ל נלב"ע ז' באדר תשס"ז

תנצבה

הונצחה ע"י ידידיו

הר"ד **מנחם וינברג** שיח"ל - בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ד **יהודה אריה מרגלית** ז"ל

נלב"ע ז' באדר תרפ"ו

ומרת **מרים מרגלית** ע"ה

תנצבה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ד **אורי פייביש טאובר** ז"ל

ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ז' באדר ב' תשל"ל

תנצבה

הונצחה ע"י ידידיו

משפ' **פרידל** שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

מרת **מלה (מחלה) זיסר** ע"ה בת ר' יוסף ז"ל

נלב"ע י' באדר תשס"א **תנצבה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

